

ધોરણ - 6

ગણિત

પ્રકરણ - 6

પૂર્ણાંક સંખ્યાઓ

સ્વાધ્યાય - 6.1

1. નીચે આપેલાં પદોનાં વિરુદ્ધ પદે લખો :

(a) વજનમાં વધારો :

➢ વજનમાં ઘટાડો

(b) 30 કિમી ઉત્તરમાં :

➢ 30 કિમી દક્ષિણમાં

(c) 326 BC :

➢ 326 AD

(d) 700 રૂપિયાનું નુકસાન :

➤ 700 રૂપિયાનો નક્કો

(e) દરિયાની સપાટીથી 100 મીટર ઊપર :

➤ દરિયાની સપાટીથી 100 મીટર નીચે

2. નીચેની સંખ્યાઓને યોગ્ય સંકેતો સાથે પૂર્ણાંકો તરીકે દર્શાવો :

(a) એક વિમાન જમીનથી ઉપર બે હજાર મીટરની ઊંચાઈ પર
કૃડી રહ્યું છે.

➤ + 2000 મીટર

કારણ : જમીનથી ઉપરનું માપ હંમેશાં ધન લખાય છે.

(b) એક સબમરીન દરિયાની સપાટીથી 800 મીટરની નીચે તરફ જઈ રહી છે.

➤ – 800 મીટર

કારણ : દરિયાની સપાટીથી નીચેનું માપ હુંમેશાં ઝણ લખાય છે.

(c) ખાતામાં 200 જમા

➤ + 200

કારણ : જમા મૂકવામાં આવેલી રકમ હુંમેશાં ધન લખાય છે.

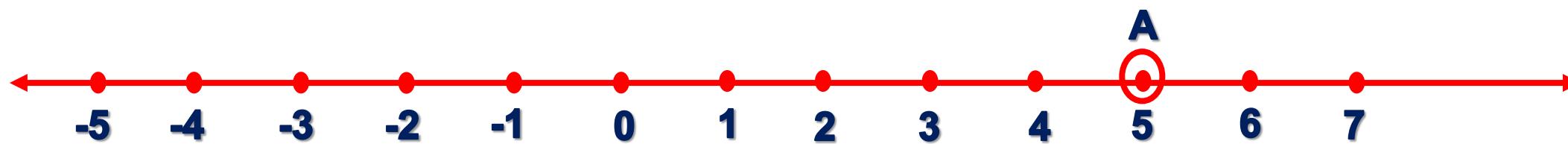
(d) ખાતામાંથી 700નો ઉપાડ

➤ - 700

કારણ : ઉપાડવામાં આવેલી રકમ હુંમેશાં ઝણ લખાય છે.

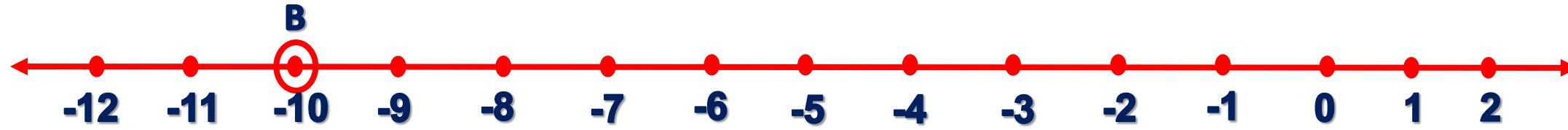
3. નીચે આપેલી સંખ્યાઓનું સંખ્યારેખા પર નિરૂપણ કરો :

(a) સંખ્યારેખા ઉપર $+5$ નું નિરૂપણ :

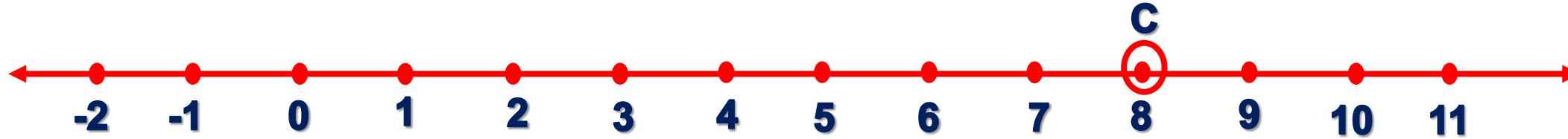
✓ આકૃતિમાં બિંદુ A એ $+5$ ને સંગત બિંદુ છે.

(b) સંખ્યારેખા ઉપર - 10નું નિરૂપણ :

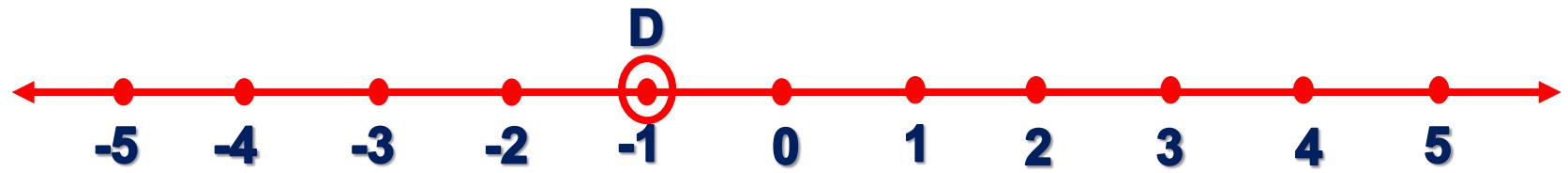
✓ આકૃતિમાં બિંદુ B એ -10 ને સંગત બિંદુ છે.

(c) સંખ્યારેખા ઉપર +8નું નિરૂપણ :

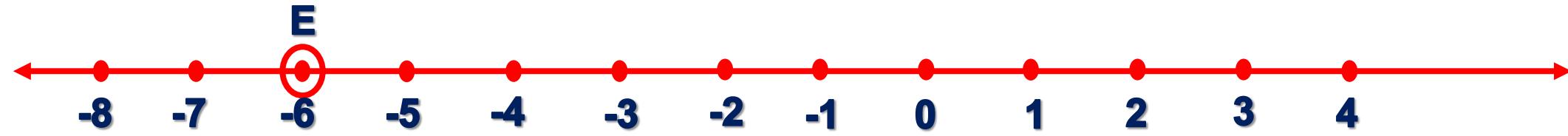
✓ આકૃતિમાં બિંદુ C એ $+8$ ને સંગત બિંદુ છે.

(d) સંખ્યારેખા ઉપર - 1નું નિરૂપણ :

➤ આકૃતિમાં બિંદુ D એ - 1ને સંગત બિંદુ છે.

(e) સંખ્યારેખા ઉપર - 6નું નિરૂપણ :

➤ આકૃતિમાં બિંદુ E એ - 6ને સંગત બિંદુ છે.

4. ધારો કે આકૃતિ એક ઉલ્લી સંખ્યારેખા છે, જે પૂર્ણાંકો દર્શાવે છે,
તેનું નિરીક્ષણ કરો અને નીચેના મુદ્દાઓ શોધો :

(a) જો બિંદુ D પૂર્ણાંક $+8$ છે, તો પછી -8 વાળું બિંદુ ક્યું છે?

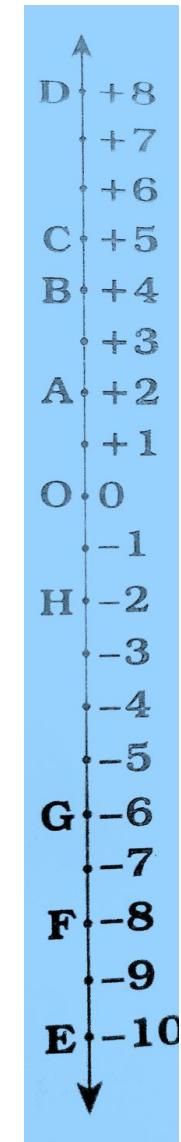
➤ બિંદુ F એ -8 ને સંગત બિંદુ છે.

(b) બિંદુ G ઋણ પૂર્ણાંક છે કે ધન પૂર્ણાંક?

➤ બિંદુ G ને સંગત ઋણ પૂર્ણાંક છે.

(c) બિંદુ B અને Eના સંગત પૂર્ણાંકો લખો.

➤ બિંદુ B ને સંગત $+4$ અને Eને સંગત -10 છે.

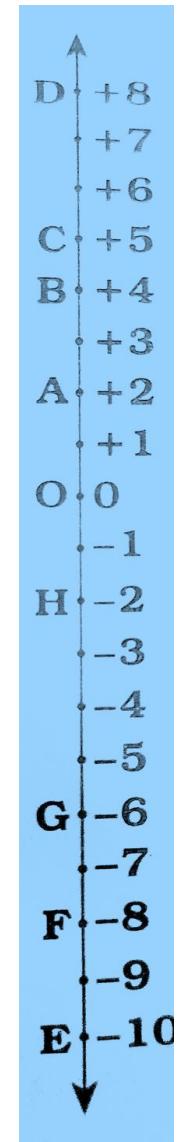
(d) આ સંખ્યારેખા પર નિર્દેશ કરો કે ક્યા બિંદુની કિંમત સૌથી ઓછી છે?

➤ બધાં બિંદુઓમાંથી બિંદુ Eને સંગત સૌથી ઓછી કિંમત છે.

(e) તમામ બિંદુને મૂલ્યના ઘટતા કર્માં ગોઠવો.

➤ મૂલ્યને અનુલક્ષીને બિંદુઓ ઘટતા કર્માં :

D, C, B, A, O, H, G, F, E

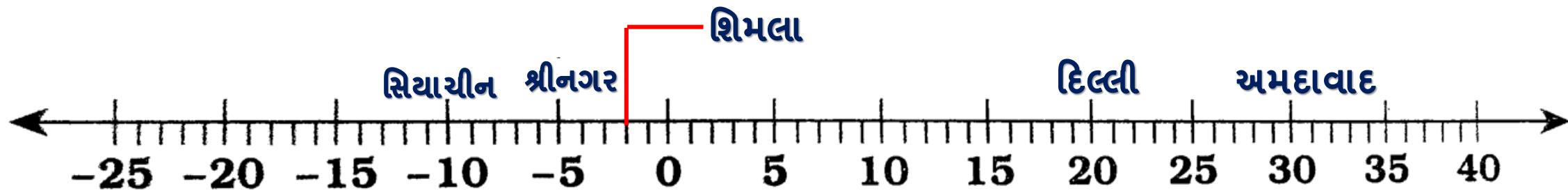
5. વર્ષના એક ખાસ દિવસે ભારતમાં પાંચ સ્થળોનાં તાપમાનની યાદી નીચે પ્રમાણે છે :

(a) આ સ્થળોનાં તાપમાનને ખાલી સ્તરમાં પૂર્ણાંકોના સ્વરૂપમાં લખો.

સ્થળ	તાપમાન	પૂર્ણાંક સંખ્યામાં
સિયાચીન	૦°Cથી 10°C નીચું	- 10°C
શિમલા	૦ °Cથી 2 °C નીચું	- 2 °C
અમદાવાદ	૦°Cથી 30°C ઊંચું	+ 30°C
દિલ્હી	૦°Cથી 20 °C ઊંચું	+ 20°C
શ્રીનગર	૦°Cથી 5 °C નીચું	- 5 °C

(b) °Cમાં તાપમાન દર્શાવતી સંખ્યારેખા નીચે મુજબ છે :

તેના તાપમાન સામે શહેરનું નામ લખો.

(c) સૌથી ઠંડું સ્થળ ક્યું છે?

➤ સિયાચીન સૌથી વધુ ઠંડું સ્થળ છે.

(d) એવાં સ્થળોનાં નામ લખો, જેનું તાપમાન 10°C થી ઉંચું છે.

➤ 10°C થી ઉંચું તાપમાન ધરાવતાં સ્થળો અમદાવાદ (+
 30°C) અને દિલ્લી (+ 20°C) છે.

6. નીચેની દરેક જોડીમાં સંખ્યારેખા પર કઈ સંખ્યા બીજી સંખ્યાની જમણી બાજુએ આવેલી છે?

- બે સંખ્યાઓમાં મોટી સંખ્યા એ નાની સંખ્યાની જમણી બાજુએ હોય.
- (a) 2, 9
- $9 > 2$ છે. ∴ પૂર્ણાંક 9 એ પૂર્ણાંક 2ની જમણી બાજુએ છે.
- (b) - 3, - 8
- $(-3) > (-8)$ છે. ∴ પૂર્ણાંક - 3 એ પૂર્ણાંક - 8ની જમણી બાજુએ છે.

(c) 0, - 1

➤ $0 > (-1)$ છ. ∵ પૂર્ણક 0 એ પૂર્ણક -1ની જમણી બાજુએ છ.

(d) -11, 10

➤ $10 > (-11)$ છ. ∵ પૂર્ણક 10 એ પૂર્ણક -11ની જમણી બાજુએ છ.

(e) - 6, 6

➤ $6 > (- 6)$ છ. ∵ પૂર્ણક 6 એ પૂર્ણક - 6ની જમણી બાજુએ છ.

(f) 1, - 100

➤ $1 > (- 100)$ છ. ∵ પૂર્ણક 1 એ પૂર્ણક - 100ની જમણી બાજુએ છ.

7. આપેલી જોડીઓ વચ્ચેના દરેક પૂર્ણકોને તેમનાં ચઢતા કુમમાં લખો :

(a) 0 અને -7

- 0 અને -7 વચ્ચે આવેલા પૂર્ણકો ચઢતા કુમમાં :
- -6, -5, -4, -3, -2 અને - 1

(b) - 4 અને 4

- -4 અને 4 વચ્ચે આવેલા પૂર્ણકો ચઢતા કુમમાં
- -3, -2, -1, 0, 1, 2 અને 3

(c) - 8 અને -15

- -8 અને -15 વચ્ચે આવેલા પૂર્ણકો ચઢતા કમમાં :
- -14, -13, -12, -11, -10 અને -9

(d) -30 અને -23

- -30 અને -23 વચ્ચે આવેલા પૂર્ણકો ચઢતા કમમાં :
- -29, -28, -27, -26, -25 અને -24

8. (a) -20થી મોટી ચાર રુણ પૂર્ણક સંખ્યા લખો.

- - 20થી મોટી હોય તેવી ચાર રુણ પૂર્ણક સંખ્યાઓ
- -19, -18, -17 અને -16

(b) -10થી નાની ચાર રુણ પૂર્ણક સંખ્યા લખો.

- 10થી નાની હોય તેવી ચાર રુણ પૂર્ણક સંખ્યાઓ
- -11, -12, -13 અને -14

9. નીચે આપેલાં વિધાનોમાંથી ખરાં વિધાનોની સામે T અને ખોટાં વિધાનોની સામે F નિશાની કરો. જો ખોટું વિધાન હોય, તો ખરું કારણ જણાવો :

(a) - 8 સંખ્યારેખા પર -10ની જમણી બાજુએ છે.

➤ T

(b) -100 સંખ્યારેખા પર -50ની જમણી બાજુએ છે.

➤ F

કારણ : $(-100) < (-50)$ તેથી સંખ્યારેખા ઉપર -50 એ -100ની જમણી બાજુએ હોય.

(c) -1 એ સૌથી નાનો ઝણા પૂર્ણિક છે.

➤ F

કારણ: સૌથી મોટો ઝણા પૂર્ણિક -1 છે.

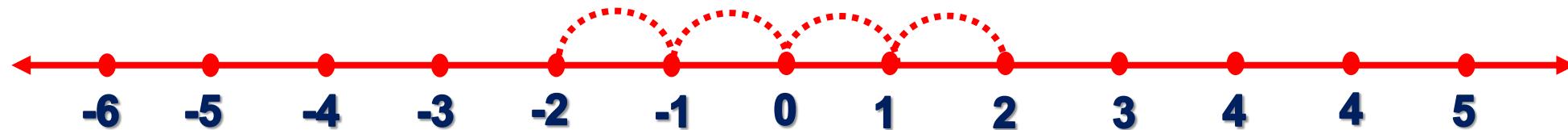
(d) -26 કરતાં -25 મોટો ઝણા પૂર્ણિક છે.

➤ T

10. સંખ્યારેખા દ્વારો અને નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

(a) જો આપણે -2 ની જમણી બાજુ 4 પગલાં ચાલીએ, તો આપણને કઈ સંખ્યા મળશે?

➤ -2 થી શરૂ કરી જમણી બાજુ 4 પગલાં (દરેક 1 એકમનું પગલું)
ચાલતાં આપણે 2 ઉપર પહોંચીએ. જુઓ નીચે આકૃતિ.

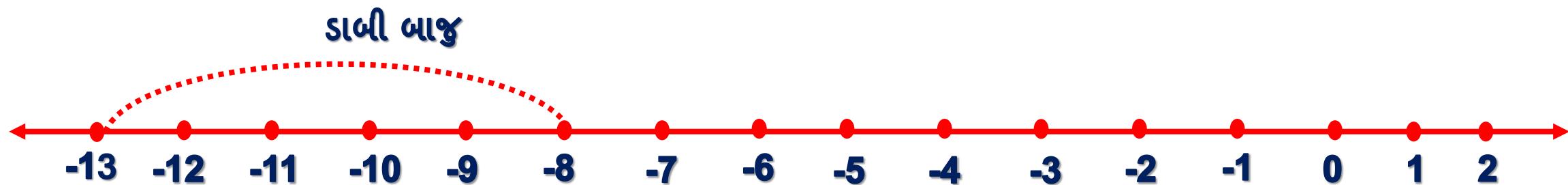

(b) જો આપણે 1ની ડાબી બાજુ 5 પગલાં ચાલીએ, તો આપણને કઈ સંખ્યા મળશે?

- 1થી શરૂ કરી ડાબી બાજુ 5 પગલાં (દરેક 1 એકમનું પગલું) ચાલતાં -4 ઊપર પહોંચીએ.

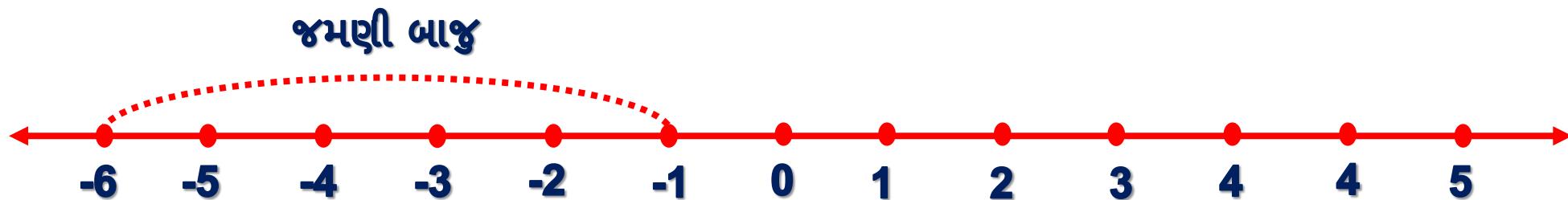

- (c) જો આપણે સંખ્યારેખા પર -8 પર હોઈએ, તો -13 પર પહોંચવા માટે
કઈ બાજુએ ચાલવું પડશે?
- -8 પરથી -13 ઉપર પહોંચવા માટે ડાબી બાજુ 5 એકમ ચાલવું પડે.

(d) જો આપણે સંખ્યારેખા પર -6 પર હોઈએ, તો -1 પર પહોંચવા માટે કઈ બાજુએ ચાલવું પડશે?

➤ -6 પરથી -1 ઉપર પહોંચવા માટે જમણી બાજુ 5 એકમ ચાલવું પડે.

Thanks

For watching